

BEGROTING EN VERANTWOORDING

3-10-2017 Gemeente Woerden

PROGRAMMA

- § De P&C-cyclus
 - § Opbouw van de begroting
 - § Inrichting begroting – formele vereisten op hoofdlijnen
 - § De beleidsbegroting
 - § De financiële begroting
 - § Overige relevante aspecten
-
- § BIJLAGEN

Jankhim Han

Jankhim.Han@mazars.nl

06-10944962

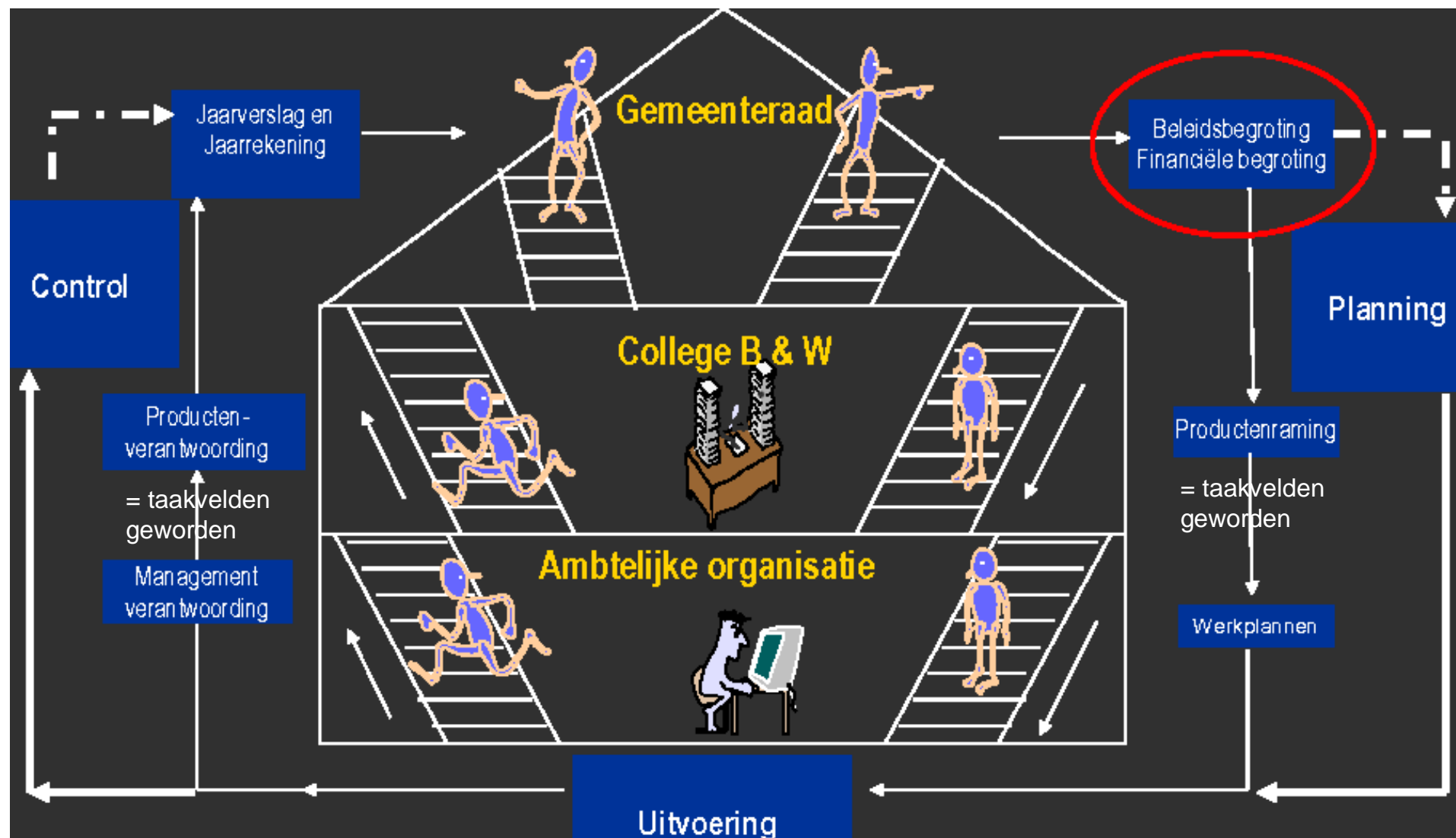
Siebe Dekkinga

Siebe.Dekkinga@mazars.nl

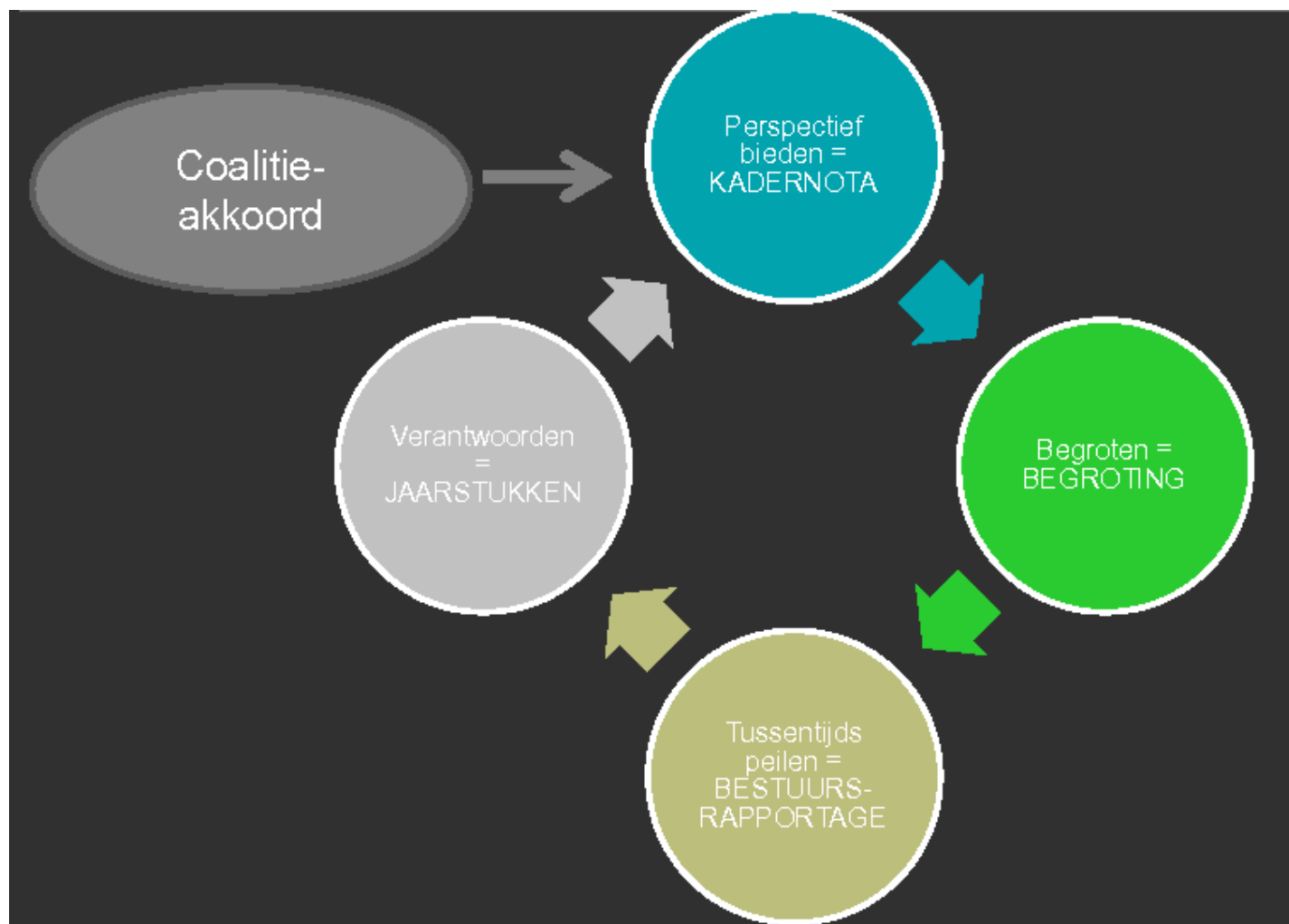
06-46201238

DE PLANNING & CONTROL CYCLUS IN THEORIE

PLANNING & CONTROL CYCLUS

INDELING VAN DE BEGROTING:

Welke eisen stelt de wet: het BBV

§ Begroting:

§ Beleidsbegroting = Deel A, B, C van de begroting

§ Financiële begroting = Deel D van de begroting

§ Beleidsbegroting:

§ Programmaplan = Deel B van de begroting

§ Paragrafen = Deel C van de begroting

§ Financiële begroting:

§ Overzicht van baten en lasten met toelichting = Deel D: pag 129 / bijlage 1

§ Uiteenzetting van de financiële positie met toelichting = Deel C: Paragraaf 3 Weerstandsvermogen

TAAKVELDEN TBV VERGELIJKBAARHEID

Introductie taakvelden (per programma afzonderlijk)

- § Taakvelden zijn eenheden waarin de programma's zijn onderverdeeld
- § De taakvelden zijn voor alle gemeenten hetzelfde ivm vergelijking tussen gemeenten
- § Vanaf begroting 2017 wordt op taakvelden begroot en verantwoord (in principe niet meer producten)
- § Gemeenten moeten gegevens volgens de uniforme taakvelden en nieuwe categorieën met ingang van de begroting 2017 al aan het CBS aanleveren, met als advies om tegelijk de taakvelden in de gemeentelijke administratie te integreren. Gemeenten die er niet in slagen om de gegevens in 2017 in te voeren moeten de taakvelden voor de begroting 2018 in de gemeentelijke administratie opnemen
- § In de jaarrekening dient een bijlage te worden opgenomen met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
- § Voorbeelden van taakvelden:
 - § 0.2 Burgerzaken
 - § 0.4 Overhead
 - § 5.1 Sportbeleid en activering

ANDERE INFO TBV VERGELIJKBAARHEID

§ Beleidsindicatoren (Deel D: bijlage 7)

§ Vanaf het begrotingsjaar 2017 lichten gemeenten de effecten van beleid toe door een vaste set beleidsindicatoren op de nemen in de begroting en de jaarrekening. Voorbeeld: fte per 1.000 inwoners

§ Sturen op effecten van beleid

§ Financiële kengetallen (Deel C: paragraaf 3 – pag 103 + 104)

§ In het BBV worden enkele financiële kengetallen voorgeschreven die alle gemeenten vanaf de jaarverslaggeving 2017 in de paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing moeten opnemen. Deze worden niet extern genormeerd

§ Indicatoren zijn:

Tabel 1

Begroting jaar t	Verloop van de kengetallen					
	Verslag. t-2	Begr.t-1	Begr. t	mjr t+1	mjr t+2	mjr t+3
Kengetallen:						
netto schuldquote						
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen						
solvabiliteitsratio						
structurele exploitatieruimte						
grondexploitatie						
belastingcapaciteit						

OVERHEAD

Introductie overhead inzicht (vorig jaar geïntroduceerd – pag 110 paragraaf 4)

- § De Raad moet eenvoudig inzicht hebben in de totale kosten van overhead voor de gehele organisatie en meer zeggenschap over deze kosten geven. Vroeger werden de kosten van overhead toegerekend aan de diverse programma's en waren ze niet afzonderlijk zichtbaar
- § Oplossing: in het programmaplan en -verantwoording moet door de gemeente een apart overzicht worden opgenomen van de kosten van de overhead.
- § Definitie begrip overhead: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.
- § Voorbeelden:
 - § alle hiërarchische leidinggevenden in het primair proces
 - § Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie
 - § P&O / HRM
 - § Inkoop
 - § Juridische zaken
 - § Bestuurszaken en bestuursondersteuning

HET PROGRAMMAPLAN

Deel B van de begroting

DE BELEIDSBEGROTING:

Programmaplan

§ Beperkt aantal programma's

§ Maatwerk: gemeente vrij in indeling naar programma's, Woerden kent de volgende:

§ Bestuur, dienstverlening en veiligheid

§ Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

§ Sociaal domein

§ Cultuur, economie en milieu

§ Onderwijs en sport

§ Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

§ Algemene inkomsten

§ Sturen/controleren op hoofdlijnen = politiek relevante onderwerpen

§ Maatschappelijke effecten centraal

DE BELEIDSBEGROTING:

3 W-vragen, duidelijk in de begroting van Woerden

Bevat het programmaplan per afzonderlijk programma:

1. De **doelstelling**, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten; Wat willen we bereiken?
2. De wijze waarop ernaar gestreefd wordt deze effecten te bereiken; Wat gaan we daarvoor doen (te realiseren **resultaten**)?
3. De raming van **baten en lasten**; Wat mag het kosten?

Per programma is een tabel opgenomen met

§ Kolom 1: **doelstelling**

§ Kolom 2: **resultaten**

Aparte paragraaf: **baten en lasten**

DE PARAGRAFEN

Deel C van de begroting

DE BELEIDSBEGROTING:

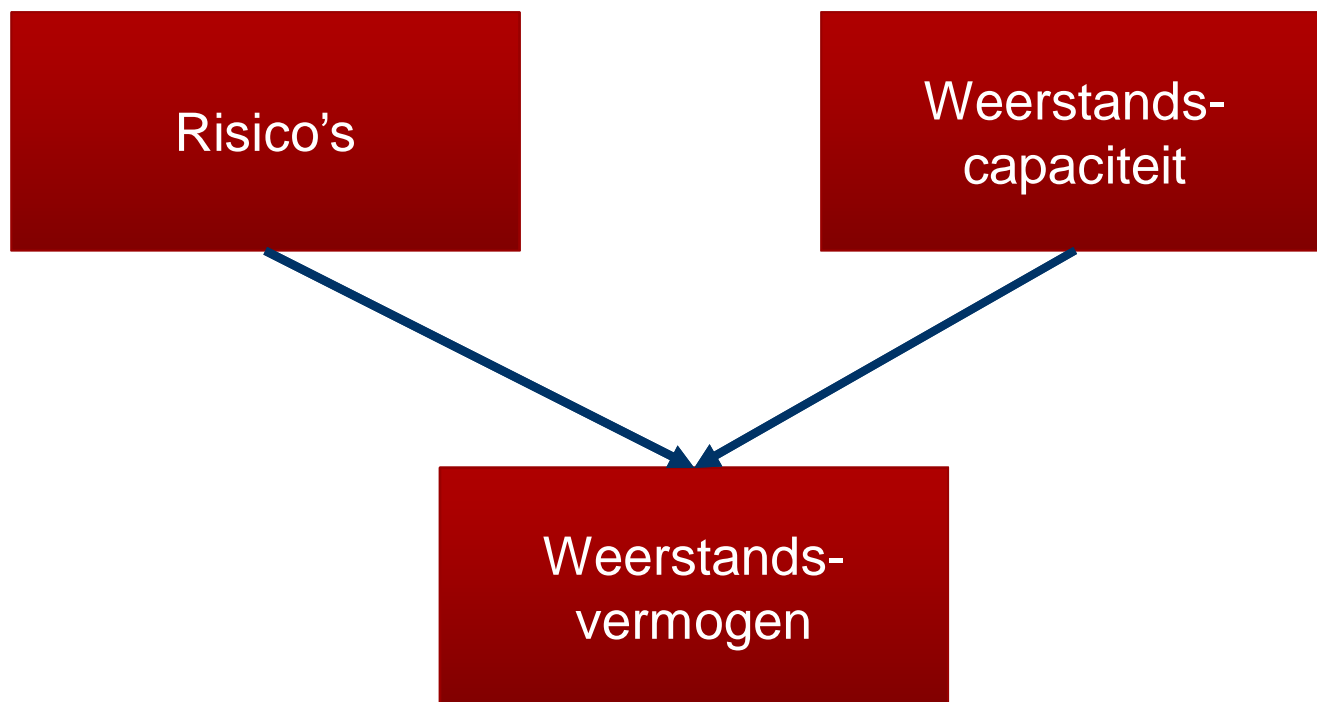
Verplichte paragrafen

- § Verschaffen inzicht in financiële positie en het financiële beheer: aansluiten bij verordening 212
- § Paragrafen: vastlegging van de beleidslijnen m.b.t. relevante beheersaspecten en tot de lokale heffingen
- § 7 paragrafen verplicht, optioneel uit te breiden (bij Woerden paragraaf 5)
 - § Lokale heffingen = paragraaf 1
 - § Verbonden partijen = paragraaf 2
 - § Weerstandsvermogen en risicobeheersing = paragraaf 3
 - § Bedrijfsvoering = paragraaf 4
 - § Financiering = paragraaf 6
 - § Kapitaalgoederen = paragraaf 7
 - § Grondbeleid = paragraaf 8
 - § Gebiedsgericht werken = paragraaf 5a + Burgerbegroting = paragraaf 5b

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Paragraaf 3 van de begroting

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

§ Totaal risico's berekend op € 5,6 miljoen (inclusief sociaal domein) - € 4,5 miljoen (exclusief sociaal domein)

§ Weerstandscapaciteit berekend op € 26,6 miljoen

§ Berekend weerstandsvermogen tussen 4,1 en 5,9 x de ingeschatte risico's: voldoende dekkend

§ Kengetallen BBV (nieuw!):

§ Netto schuldquote en de netto schuld quote voor alle verstrekte leningen

§ Solvabiliteitsratio

§ Grondexploitatie

§ Structurele exploitatieruimte

§ Belastingcapaciteit

TOP 6 BELANGRIJKE RISICO'S BEGROTING 2018

- § **Sociaal domein (progr 3)** € 1.122.500: open einde regelingen
- § **Omvalen bomen** € 521.250: risico op schade aan personen, particulier en gemeente eigendommen
- § **Privacy** € 375.000: datalek boetes en imagoschade
- § **Informatieveiligheid** € 262.500: continuïteit bedrijfsvoering, imagoschade
- § **Vennootschapsbelasting** € 187.500: standpunten inz winstberekening
- § **Kunstgrasvelden** € 187.500: Discussie infill rubber / vertraging aanbesteding & uitvoering

- § Beheersmaatregelen geformuleerd.

PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

- § Bijzonderheid gemeentelijke regelgeving: verbonden partijen worden niet geconsolideerd in begroting
- § Belang verbonden partijen neemt toe, controle en sturing door gemeente complexer dan eigen activiteiten
- § Aanscherping regelgeving Uitbreiding van de informatie in de Paragraaf Verbonden partijen
- § Verbonden partijen met hoger risicoprofiel met name Ferm Werk

PARAGRAAF GRONDBELEID

- § Bevat de visie op het grondbeleid en uitgangspunten
- § Actuele prognose van de verwachten resultaten
- § Onderbouwing van de geraamde winstneming
- § Beleidsuitgangspunten omtrent reserves en voorzieningen voor grondzaken in relatie tot risico's (vaste grond voor beleid)

DE FINANCIËLE BEGROTING

FINANCIËLE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten

§ Per programma de baten en lasten

§ Dit resulteert in een saldo van baten en lasten (voorheen resultaat voor bestemmen)

§ Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

§ Dit resulteert in het resultaat (voorheen resultaat na bestemmen)

§ Totaaloverzicht op pagina 129 van de begroting

FINANCIËLE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten (pag 96)

Programma		2017	2018	2019	2020	2021
Militaire reserves	Lasten	224.585	3.131.185	909.615	899.997	889.117
	Baten	-16.507.460	-7.784.890	-2.881.726	-1.767.184	-1.611.651
Militaire reserves - Totaal		-16.282.875	-4.653.695	-1.972.111	-867.187	-722.534
Overhead	Lasten	13.336.488	12.615.771	12.026.115	11.884.797	11.688.324
	Baten	-1.292.333	-1.341.278	-1.399.903	-1.404.303	-1.408.403
Overhead - Totaal		12.044.153	11.274.493	10.626.212	10.480.494	10.279.921
1. Bestuur, dienstverl. en veiligheid	Lasten	8.454.728	8.400.569	8.210.788	8.009.002	8.041.604
	Baten	-1.293.166	-1.152.728	-1.166.423	-1.166.423	-1.166.423
1. Programma 1 - Totaal		7.161.560	7.247.841	7.044.363	6.842.579	6.875.181
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer	Lasten	28.813.261	24.342.751	25.382.492	25.676.429	25.632.803
	Baten	-12.126.216	-12.114.586	-12.264.322	-12.381.743	-12.475.608
2. Programma 2 - Totaal		16.687.045	12.228.165	13.118.170	13.294.686	13.157.195
3. Sociaal domein	Lasten	46.700.369	47.929.888	47.027.431	46.781.233	46.848.612
	Baten	-8.556.589	-9.210.295	-9.250.492	-9.355.732	-9.463.271
3. Programma 3 - Totaal		38.143.780	38.719.593	37.776.939	37.425.501	37.385.341
4. Cultuur, economie en milieu	Lasten	6.001.288	6.623.693	5.955.524	6.000.616	6.029.708
	Baten	-1.163.189	-1.200.452	-1.095.393	-1.178.357	-1.178.357
4. Programma 4 - Totaal		4.838.097	5.423.241	4.860.131	4.822.259	4.851.351
5. Sport en Onderwijs	Lasten	12.005.841	12.321.600	11.938.567	11.856.797	11.737.947
	Baten	-2.249.356	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406
5. Programma 5 - Totaal		9.756.485	10.075.194	9.692.161	9.610.391	9.491.541
6. Ruimtelijke ontwikkelingen en wonen	Lasten	17.034.722	4.671.610	4.446.679	4.432.519	4.388.763
	Baten	-10.935.954	-1.839.738	-1.916.649	-1.916.649	-1.916.649
6. Programma 6 - Totaal		6.098.768	2.831.874	2.530.030	2.515.870	2.472.114
7. Algemene inkomsten	Lasten	-3.402.941	-4.707.549	-5.207.889	-5.086.770	-4.877.234
	Baten	-75.044.072	-78.291.778	-78.458.488	-78.592.266	-78.666.919
7. Programma 7 - Totaal		-78.447.013	-82.999.327	-83.666.377	-83.679.036	-83.544.153
Totaal alle programma's		0	147.379	9.518	445.557	245.957

OVERIGE RELEVANTE ASPECTEN

RELEVANTE ASPECTEN BIJ BEOORDELING BEGROTING

Onderscheid Reserves vs Voorzieningen

Bestemmingsreserves: wanneer en waarvoor:

§ Voor ongewenste schommelingen in tarieven, zonder specifiek bestedingsdoel

§ Overige

§ Raad heeft bepaalde bestemming gegeven

§ Eigen vermogen

§ Aard en reden in toelichting

§ Toevoegingen en onttrekkingen in toelichting

RELEVANTE ASPECTEN BIJ BEOORDELING BEGROTING

Onderscheid Reserves vs Voorzieningen

- § Voorzieningen zijn voor onzekere maar redelijk in te schatten verplichtingen en verliezen per balansdatum
 - § Voorzieningen zijn voor in te schatten risico's
 - § Voorzieningen zijn voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven
 - § Voorzieningen inzake kostenegalisatie
 - § Voorzieningen zijn voor middelen verkregen voor derden voor specifiek doel
-
- § Vreemd vermogen
 - § Rentetoevoeging niet toegestaan
 - § Niet voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten
 - § Aard, reden en wijzigingen in toelichting

RELEVANTE ASPECTEN BIJ BEOORDELING BEGROTING

Onderscheid Reserves vs Voorzieningen

	Reserve	Voorziening
Storting en onttrekking	Via de resultaatbestemming	Rechtstreeks (via resultaatbepaling)
Kan deze negatief worden?	Nee, m.u.v. algemene reserve	In beginsel niet
Rentetoevoeging	Ja kan, bespaarde rente via resultaatsbestemming	Alleen bij voorzieningen tegen contante waarde om de voorziening op pijl te brengen.

RELEVANTE ASPECTEN BIJ BEOORDELING BEGROTING

Investeringsen

- § Leiden niet direct in het begrotingsjaar zelf tot lasten, maar in de toekomst door afschrijven en toegerekende rentelasten (kapitaallasten)
- § Uitgaven worden geactiveerd (economisch nut) en in overeenstemming met financiële verordening afgeschreven
- § Maatschappelijk nut: vroeger keuze om deze wel of niet te activeren, ontwikkeling Nu verplichtstelling door BBV
- § Investeringsoverzicht gemeente Woerden: Bijlage 2 pag 130

WAT VALT ONS OP?

Beschikbare weerstandscapaciteit neemt fors af / benodigd vermogen neemt toe

	Begroting 2017	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2014	Begroting 2015
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 39.586	€ 42.064	€ 42.740	€ 41.217	€ 39.817
Ondergrens benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)	€ 2.726	€ 4.213	€ 4.602	€ 6.242	€ 6.725
Weerstandsvermogen ondergrens	14,5	10,0	9,3	6,6	5,9
Bovengrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,43)	€ 3.898	€ 5.105	€ 5.577	€ 7.564	€ 8.150
Weerstandsvermogen bovengrens	10,2	8,2	7,7	5,4	4,9

	Begroting 2018	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2015	Begroting 2016
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 26.686	€ 36.305	€ 39.586	€ 42.064	€ 42.740
Ondergrens benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)	€ 4.548	€ 4.155	€ 2.726	€ 4.419	€ 4.602
Weerstandsvermogen ondergrens	5,9	8,7	14,5	9,5	9,3
Bovengrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,43)	€ 6.504	€ 5.942	€ 3.898	€ 5.355	€ 5.577
Weerstandsvermogen bovengrens	4,1	6,1	10,2	7,9	7,7

WAT VALT ONS OP?

Per programma duidelijke verschillenanalyse met begroting 2017

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'

Programma 2 - Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Enmalige budgetten 2017 org.verbetering openb.ruimte, dus voordeel in 2018	-100.000	voordeel
Enmalig kosten 2017 opstellen handboek openbare ruimte, dus voordeel in 2018	-50.000	voordeel
Bravo-projecten gedekt ten laste van FIW (dus budgettair neutraal voor begroting)	-5.000.000	voordeel
Verkeerszaken (mobiliteitsplan en reg. samenwerking, waren eenmalig in 2017)	-199.100	voordeel
Kapitaallasten verkeer en vervoer (invest. openbare ruimte, begroting 2017)	539.936	nadeel
Baggeren (was eenmalige raming in 2017 door budgetreservering)	-95.057	voordeel
Beschoeiingen (met name vanuit juni overleg)	76.172	nadeel
Bepanting (juni overleg, structurele verhoging)	190.000	nadeel
Baten begraafplaatsen (structurele verlaging baten)	50.000	nadeel
Diverse	129.169	nadeel
	-4.458.880	Voordeel

WAT VALT ONS OP?

Wat willen we bereiken? en wat gaan we er voor doen?

§ Programma 1: Doelstellingen en Resultaten

§ Programma 3: Maatschappelijke opgave, maatschappelijke effecten, Resultaten (niet gekwantificeerd) en inspanningen

§ Programma 4: Doelstellingen en Resultaten (niet SMART)

§ Programma 5: Doelstellingen en Resultaten (niet SMART)

§ Programma 7: Doelstellingen weinig relatie met programma inkomsten

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
7	Financiële bedrijfsvoering	1		Haring	
7	Saldo van de begroting (som van baten en lasten) sluit ten minste op nul.	1.1	Strakke naleving en jaarlijkse actualisering van de notitie Financiële Sturing	Haring	15-11-2018
7		1.2	Sluitend meerjarenperspectief 2019-2022	Haring	15-11-2018
7	Woerden heeft een lokale lastendruk en tarieven die recht doen aan de keuzes en uitgangspunten van de gemeente Woerden. Een eventuele verhoging van de Onroerend Zaak Belasting (OZB) komt pas aan de orde wanneer andere vormen van dekking niet gevonden kunnen worden en er een aanwijsbare relatie is tussen de uitgaven en de voorziening.	1.3	Goedkeurende accountantsverklaring / SISA-verklaringen / CBS-verklaringen jaarrekening 2017	Haring	31-05-2018
7		1.4	Uitbrengen van een bestuursrapportage	Haring	31-08-2018
7		1.5	Vaststelling van de jaarrekening 2017 door de raad	Haring	juni 2018
7		1.6	Opstellen van een 'Begroting in één oogopslag' (BIEO)	Haring	31-03-2018
7		1.7	Verder vergroten van de betrokkenheid van inwoners bij een 'burgerbegroting'	Haring	in overleg met de Auditcommissie
	Stabiliseren van de gezonde vermogenspositie.				

WAT VALT ONS OP?

Paragraaf Risicomanagement

§ Zeer veel kleinere risico's genoemd

§ Kans x Omvang is genoemd. Transparanter is om zowel kans als omvang te vermelden.

§ Zitten hier geen risico's tussen, die eigenlijk als last in de begroting opgenomen zouden moeten worden?

WAT VALT ONS OP?

Financiële kengetallen

§ Toenemende schuldquote, afnemende solvabiliteit à Financiële verslechtering.

In onderstaande tabel geven we de kengetallen en hun verloop weer.

Kengetal	Verslag 2016*	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
a1. netto schuldquote	81%	102%	129%	148%	147%	148%
a2. netto schuldquote gecorrigeerd	80%	100%	128%	148%	147%	147%
b. solvabiliteitsratio	36%	35%	27%	24%	24%	24%
c. grondexploitatie	-9,80%	-13,40%	-11,41%	0,93%	0,73%	1,66%
d. structurele exploitatieruimte	-6,23%	0,92%	-4,41%	-1,84%	-1,21%	-0,89%
e. belastingcapaciteit	94,33%	96,23%	96,27%	-	-	-

* Bijgesteld n.a.v. definitieve balans over 2016

Netto schuldquote stijgt door hogere schuldenlast (vast en vlottend), terwijl de (geraamde) baten dalen ten opzichte van de gerealiseerde baten in 2016. Deze daling is te verklaren door het feit dat we 2016 hebben afgesloten met een gunstig resultaat door de verkoop van enkele panden. De hogere schuldenlast is het gevolg van de gestegen financieringsbehoefte als gevolg van een aanzienlijk aantal projecten dat de laatste tijd is of wordt opgestart (zoals scholenbouw, asfaltverhardingen, Bravo-projecten, het stadhuis, Ibor, sportvelden). Ook in de komende jaren verwachten we een stijgende financieringsbehoefte (zie ook onderdeel 7 van de paragraaf Financiering).

Solvabiliteit daalt door een vermindering van het eigen vermogen. Belangrijke oorzaken van de daling van het eigen vermogen zijn: het afboeken van het gebouw aan de Carrosserieweg en de uitnamen uit de algemene reserve in het kader van de begroting 2017/2018.

Grondexploitatie daalt in 2018, maar stijgt weer vanaf 2019. De "bouwgronden in exploitatie" gaan van -€ 12 miljoen (negatief) in 2018 naar € 1 miljoen (positief) in 2019. Dit is het gevolg van het afsluiten van de grondexploitatie Defensie-eiland in 2019, waardoor de in de exploitatie opgenomen verliesvoorziening vrijvalt.

WAT VALT ONS OP?

§ Door afsluiten grondexploitatie met verliesvoorziening zou de parameter niet moeten wijzigen.

§ Waar staat in de begroting de baten als gevolg van de bijdrage van Oudewater?

§ Behoorlijk groot renteresultaat:

		begroting 2018
a. externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 3.044
b. externe rentebaten	-/-	€ -
Totaal door te rekenen externe rente		€ 3.044
c1. rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 82
c2. rente van projectfinanciering, die aan het betreffende taakveld moet worden doorberekend	-/-	€ -
	-/-	€ 82
Saldo door te rekenen externe rente		€ 2.962
d1. rente over eigen vermogen		€ 2.595
d2. rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		€ -
Aan taakvelden door te rekenen externe rente		€ 5.557
e. de werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	€ 6.330
f. renteresultaat op het taakveld Treasury	-/-	€ - 773
	(€ x 1.000)	

WAT VALT ONS OP?

§ In balans prognose valt op: Toename van nog te betalen. Zou dit geen toename van leningen moeten zijn?

Passiva	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Vlottende passiva						
<u>Netto vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan een jaar</u>						
Kasgeldleningen	15.000	5.500	9.000	9.000	9.000	9.000
Bank- en giroaldi	0	0				
Overige schulden	10.476	20.009	22.000	29.624	29.554	30.000
Totaal netto vlott. schulden, met een rentetypische looptijd < dan een jaar	25.476	25.509	31.000	38.624	38.554	39.000
<u>Overlopende passiva</u>						
Nog te betalen Europese overheidslichamen	0	0				
Nog te betalen aan het Rijk	0	0				
Nog te betalen Overige Nederlandse overheidslichamen	0	0				
Overige nog te betalen bedragen	11.560	15.000	20.000	26.000	25.000	25.000

BEDANKT VOOR DE AANDACHT

